

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Східноєвропейський національний університет імені Лесі Українки
Кафедра культурології та хореографічного мистецтва

Український танець,
теорія та методика викладання

Методичні рекомендації до самостійної роботи студентів

Луцьк – 2018

УДК 793.31(072)

Д 81

*Рекомендовано до друку науково-методичною радою
Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки
(протокол № 6 від 21 березня 2018 р.)*

Рецензенти:

Ігнатова Л.П. – кандидат музикознавства, доцент, завідувач кафедри історії, теорії мистецтв та виконавства факультету культури і мистецтв СНУ імені Лесі Українки.

Смирнов В.В. – заслужений артист України, головний балетмейстер Волинського державного академічного народного хору.

Д 81 Дужич-Ніколайчук В.І. Український танець, теорія та методика викладання: методичні рекомендації до самостійної роботи / Віктор Іванович Дужич-Ніколайчук – Луцьк : Надстир'я, 2018. – 7 с.

Навчальна дисципліна «Український танець, теорія та методика викладання» спрямована на забезпечення теоретичної і практичної готовності студентів до творчої, організаційно-педагогічної, художньо-продуктивної професійної самореалізації, оволодіння знаннями щодо правил та способів вивчення та виконання та викладання танцювальної лексики українського народного танцю.

Методичні рекомендації розроблені відповідно до навчального плану підготовки бакалавра 02 «Культура і мистецтво», спеціальності 024 «Хореографія», за освітньою програмою «Хореографія».

Рекомендовано студентам та викладачам мистецьких навчальних закладів.

УДК 793.31(072)

Д 81

© Дужич-Ніколайчук В.І. 2018
© Східноєвропейський національний університет імені Лесі Українки, 2018

Вступ

Український танець, як частина хореографічного мистецтва, тісно пов'язаний з іншими видами танцю, із загальним історичним процесом розвитку хореографічного мистецтва.

Вивчення дисципліни " Український танець, теорія та методика викладання " дає змогу уявити та усвідомити історію розвитку хореографії, виховує загальну музично-хореографічну культуру, поширює світогляд тісно пов'язаний з іншими видами танцю, із загальним історичним процесом розвитку хореографічного мистецтва.

Метою викладання навчальної дисципліни «Методика виконання українського народно-сценічного танцю» є вивчення основних теоретичних положень і понять у сфері українського танцю, набуття навичок застосування виконавсько-методичних підходів у виконавській та педагогічній сферах хореографічної діяльності.

Основними **завданнями** вивчення дисципліни є:

- засвоєння особливостей танцювальної лексики з врахуванням характерних рис танцювальної культури історико-етнографічних регіонів України;
- засвоєння складних танцювальних рухів щодо технічного виконання та методики викладання українського танцю;
- вивчення та збереження фольклорних надбань хореографії та адаптування їх у сьогодення.

Після вивчення навчальної дисципліни студент повинен

Згідно з вимогами освітньо-професійної програми після засвоєння курсу студенти повинні:

знати:

- стилістичні особливості та жанрові різновиди українського танцю; особливості танцювальних елементів та рухів різноманітних регіонів України;

- методику виконання та викладання вивченого матеріалу;
- фольклорні джерела українського танцю з врахуванням характерних національних особливостей;

вміти:

- використовувати теоретичні знання і практичні вміння для створення хореографічних комбінацій та етюдів українського танцю;
- виконувати складні технічні та трюкові елементи української танцювальної лексики.

Компетенції:

Інтегральна компетентність (ІНТ) Здатність розв'язувати складні спеціалізовані задачі та практичні проблеми у галузі «Культура і мистецтво» спеціальності «Хореографія» для вирішення широкого спектра типових задач мистецької освіти та виконавської діяльності, що передбачає застосування певних теорій та методів і характеризується комплексністю та невизначеністю умов.

Загальні компетентності (ЗК)

Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях.

Знання та розуміння предметної області та розуміння професійної діяльності.

Цінування та повага різноманітності та мультикультурності.

Фахові компетентності (ФК)

Здатність оперувати професійною термінологією в сфері фахової хореографічної діяльності (виконавської, викладацької, балетмейстерської та організаційної).

Здатність володіти методикою викладання фахових дисциплін, основними методами хореографічної педагогіки.

Здатність демонструвати високий рівень володіння танцювальними техніками, виконавськими прийомами, вміти застосовувати їх як виражальний засіб.

Здатність застосовувати набуті виконавські навички в концертно-сценічній діяльності, підпорядковуючи їх завданням хореографічного проекту.

**Методичні рекомендації
до самостійної роботи студентів
з навчальної дисципліни «Український танець, теорія та методика
викладання»**

Змістовий модуль 1. Методика виконання та викладання рухів народних танців Центрального регіону України.

Тема 1. Джерела українського хореографічного мистецтва. Класифікація та характеристика українських народних танців.

Завдання до самостійної роботи.

Опрацювання літературних джерел теми, створення конспекту з характеристикою українських народних танців за етнографічним районом побутування та класифікацією.

Методичні рекомендації до самостійної роботи.

Характеристика українських народних танців повинна бути короткою, лаконічною з урахуванням особливостей їх виконання.

Рекомендована схема запису:

- назва танцю;
- походження назви танцю;
- лексика;
- композиція;
- музика.

Звернути увагу на відмінність виконання вказаних танців.

Зразок:

Козачок – назва танцю дослідник української народної хореографії А.

Гуменюк пов'язує з життям козаків-воїнів. Однак побутує й інша версія, що назва танцю походить від слова «козачок» (хлопчик на побігеньках у багатого козака, пана). Назва виникла в кінці XVI-го – початку XVII ст. (час виникнення українського лялькового видовища та вертепу, у другій частині якого головна дійова особа козак-запорожець, що вміє грати на бандурі та завзято танцювати).

Лексика. Комбінації бігунців, падебасків, доріжок, припадань, голубців, нескладних присядок, повзунців.

Композиція. Різновиди колових побудов з солістами і без них, півкола, спіралі та ін.. На відміну від гопака, козачок не потребує розподілу на чоловічі та жіночі масові танцювальні епізоди.

Музика. Музичний розмір 2/4. Темпи швидкі, що переходять нерідко в дуже швидкі з дрібним ритмічним малюнком. Для козачків характерні внутрішньо ладові інтонації. Мелодії складаються з двох-трьох і більше періодів, що повторюються у нових розробках.

Тема 2. Основні положення рук, ніг, корпусу і голови, ходів та бігів в танцях центрального регіону України.

Завдання до самостійної роботи.

Вдосконалення виконавської майстерності танцювальних рухів та основних положення рук, ніг, корпусу і голови в танцях центрального регіону України.

Методичні рекомендації до самостійної роботи.

Для відпрацювання вивченого на заняттях матеріалу, для роботи над вдосконаленням виконавської майстерності студентам необхідно :

- Виконувати танцювальних рухів під власний рахунок.
- Відпрацювання танцювальних під музичний супровід у половину темпу,
- Робота в оригінальному темпі музичного супроводу.

Тема 3. Методика виконання вправ біля станка, на центрі залу, що ґрунтується на лексичі танців центрального регіону України. Заняття з українського танцю розподіляються на дві частини: вправи біля станка та посеред залу. Тренувальні вправи біля станка застосовуються для розвитку технічних навичок.

Завдання до самостійної роботи.

Засвоєння схем комбінацій з тренувальних вправ біля станка на основі елементів українського танцю.

Методичні рекомендації до самостійної роботи.

При опрацюванні теми слід звернути увагу на методику виконання тренувальних вправ біля станка, а при виконанні комбінацій на відтворення стилю, манери та особливостей елементів українського танцю у заданому характері та темпі.

Тема 4. Методика вивчення основних рухів танцю Гопак.

Танцювальні рухи - бігунець, голубець, бокова доріжка, проста присядка, простий крок, віртуозна техніка. Лексичні елементи, комбінації з рухів та постановка етюду.

Завдання до самостійної роботи.

Вдосконалення виконавської майстерності танцювальних рухів танцю Гопак.

Методичні рекомендації до самостійної роботи.

Під час роботи над виконанням рухів необхідно враховувати :

- Темп музичного супроводу
- Характер музичного матеріалу
- Характер та манеру виконання рухів танцю
- Основні положення рук, корпусу, ніг, голови.
- Методику виконання основних рухів
- Положення в парі
- Композиційну побудову танцю
- Малюнок танцю

Змістовий модуль 2. Танцювальна лексика Волині та Полісся.

Тема 1. Стилiстична особливiсть побудови хореографiчної лексики Полiсся та Волини.

На розвиток рухів українського народного танцю мають вплив географічне розташування України та етнографічна спорідненість з сусідніми країнами – Росією, Білоруссю, Польщею, Чехією, Молдовою, що стало причиною взаємовпливу культур у формуванні українського народного танцю взагалі й на теренах Полісся, Волині зокрема. Танцювально – рухова основа поліського краю виокремилася завдяки умов життя поліщуків, соціально – культурному розвитку, кліматичному та географічному розташуванню. Джерела поліського

танцю становлять рухи та жести, підмурівком яких є трудові процеси та національні традиції.

Завдання до самостійної роботи.

Дослідити та записати характерні особливості регіону, перелік основних рухів та зафіксувати основні положення рук, голови, корпусу.

Методичні рекомендації до самостійної роботи.

При опрацюванні теми звернути увагу на основні соціально – культурні, географічні та кліматичні фактори, які вплинули на формування танцювального мистецтва Полісся та Волині, на характерні положення рук, голови, корпусу в танцях Полісся та Волині. Результати опрацювання необхідно записати в конспект.

Схема запису:

- Соціально – культурні, географічні та кліматичні фактори.
- Жанровий поділ танців.
- Особливості костюму.
- Елементи засобів виразності у танцях.

Тема 2. Танцювальні рухи Волині та Полісся.

Танцювальні поклони та запрошення. - Уклін, як традиційна спадщина, характерний і для танцювальної культури України. У танці уклін – основа, не лише виконує функцію вітання, а й запрошення до танцю, вдячність. Побуває чимало варіантів поклонів та запрошень.

Танцювальні кроки. - Всі рухи означеної групи виконуються з кроку та будуються на кроках – крок з носка, кроки з каблука на всю ступню, ковзкі кроки, кроки з підстрибуванням, підскоки, перескоки, бокові кроки.

Танцювальні біги, бігунці. – Загальну картину групи танцювальних рухів Волинського та Поліського краю – танцювальні біги, бігунці характеризують легкість, стрімкість, чіткість виконання рухів на півпальцях.

Ритмічно – технічні рухи. – Це дрібушечки, притупи, вибиванці.

Рухи на повному присіданні. – Прості присядки, комбіновані присядки.

Завдання до самостійної роботи.

Вдосконалення виконавської майстерності танцювальних рухів танцю Волині та Полісся.

Методичні рекомендації до самостійної роботи.

Для відпрацювання вивченого на заняттях матеріалу, для роботи над вдосконаленням виконавської майстерності студентам необхідно :

- Виконувати танцювальних рухів під власний рахунок.
- Відпрацювання танцювальних під музичний супровід у половину темпу,
- Робота в оригінальному темпі музичного супроводу.

Тема 3. Методика вивчення та викладання основних рухів танцю

« Буянський скакунець». Основний крок танцю, скакунець, поворот у парі, голубець, припадання, потрійний притуп. Лексичні елементи, комбінації з рухів та постановка етюдів.

Завдання до самостійної роботи.

Вдосконалення виконавської майстерності танцювальних рухів танцю « Буянський скакунець».

Методичні рекомендації до самостійної роботи.

Під час роботи над виконанням рухів необхідно враховувати :

- Темп музичного супроводу
- Характер музичного матеріалу
- Характер та манеру виконання рухів танцю
- Основні положення рук, корпусу, ніг, голови.
- Методику виконання основних рухів
- Положення в парі
- Композиційну побудову танцю
- Малюнок танцю

Тема 4. Методика вивчення та викладання основних рухів «Поліська полька».

Основний хід, стрибкі зі зміною ніг, крок польки, полька у парі в повороті,

комбінований притуп, комбінована присядка. Лексичні елементи, комбінації з рухів та постановка етюдів.

Завдання до самостійної роботи.

Вдосконалення виконавської майстерності танцювальних рухів танцю «Поліська полька».

Методичні рекомендації до самостійної роботи.

Під час роботи над виконанням рухів необхідно враховувати :

- Темп музичного супроводу
- Характер музичного матеріалу
- Характер та манеру виконання рухів танцю
- Основні положення рук, корпусу, ніг, голови.
- Методику виконання основних рухів
- Положення в парі
- Композиційну побудову танцю
- Малюнок танцю

Змістовий модуль 3. Методика виконання та викладання рухів народних танців Гуцульщини та Поділля.

Тема 1. Характеристика історико- етнографічних регіонів Гуцульщини та Поділля.

Народні танці українців Карпат – важлива складова частина загальноукраїнської культури. Побут. звичаї, обряди.

Етнографічні групи - гуцули, бойки, і лемки.

Дослідити та записати характерні особливості регіону, перелік основних рухів та зафіксувати основні положення рук, голови, корпусу.

Методичні рекомендації до самостійної роботи.

При опрацюванні теми звернути увагу на основні соціально – культурні, географічні та кліматичні фактори, які вплинули на формування танцювального мистецтва Гуцульщини та Поділля, на характерні положення рук, голови, корпусу в танцях Гуцульщини та Поділля.

Результати опрацювання необхідно записати в конспект.

Схема запису:

- Соціально – культурні, географічні та кліматичні фактори.
- Жанровий поділ танців.
- Особливості костюму.
- Елементи засобів виразності у танцях.

Тема 2. Стилiстичнi особливостi танцювальних рухiв Гуцульщини.

Ходи, притупування, кроки з підскоками, кроки обертові, присядки, кроки з маятниковими і вертикальними рухами. Лексичні елементи, комбінації з рухів та постановка етюдів.

Завдання до самостійної роботи.

Вдосконалення виконавської майстерності танцювальних рухів Гуцульщини.

Методичні рекомендації до самостійної роботи.

Для відпрацювання вивченого на заняттях матеріалу, для роботи над вдосконаленням виконавської майстерності студентам необхідно :

- Виконувати танцювальних рухів під власний рахунок.
- Відпрацювання танцювальних під музичний супровід у половину темпу,
- Робота в оригінальному темпі музичного супроводу.

Тема 3. Стилiстичнi особливостi танцювальних рухiв Подiлля .

Рухи з просуванням. Простий танцювальний крок, перемінний крок, подільський основний крок, крок з підстрибуванням, потрійний притуп, подільський ключ. Лексичні елементи, комбінації з рухів та постановка етюдів.

Завдання до самостійної роботи.

Вдосконалення виконавської майстерності танцювальних рухів Поділля.

Методичні рекомендації до самостійної роботи.

Для відпрацювання вивченого на заняттях матеріалу, для роботи над вдосконаленням виконавської майстерності студентам необхідно :

- Виконувати танцювальних рухів під власний рахунок.
- Відпрацювання танцювальних під музичний супровід у половину темпу,
- Робота в оригінальному темпі музичного супроводу.

Тема 4. Вивчення основних елементів рухів та методика вивчення танців « Аркан» та «Подольночка».

Завдання до самостійної роботи.

Вдосконалення виконавської майстерності танцювальних рухів танців « Аркан» та «Подольночка».

Методичні рекомендації до самостійної роботи.

Під час роботи над виконанням рухів необхідно враховувати :

- Темп музичного супроводу
- Характер музичного матеріалу
- Характер та манеру виконання рухів танцю
- Основні положення рук, корпусу, ніг, голови.
- Методику виконання основних рухів
- Положення в парі
- Композиційну побудову танцю
- Малюнок танцю

Змістовний модуль 4. Методика виконання та викладання рухів та народних танців Буковини та Закарпаття.

Тема 1. Успадкування локальних традицій хореографічного фольклору Буковини та Закарпаття.

Побутування танців Буковини. Характер виконання танців «Буковинський святковий», «Вівчарики», «Ставчанка», «Ойра». Буковинські чоловічі народні танці «Буковинський парубоцький», « Козак».

Особливості лексичних елементів хореографічної лексики народних танців Закарпаття: «Голубка», «Горянка», «Тропотянка», «Березнянка», «Чинадійка», «Дуботанець», «Півторак», «Увиванець», «Бубнарський».

Завдання до самостійної роботи.

Дослідити та записати характерні особливості регіону, перелік основних рухів та зафіксувати основні положення рук, голови, корпусу.

Методичні рекомендації до самостійної роботи.

При опрацюванні теми звернути увагу на основні соціально – культурні, географічні та кліматичні фактори, які вплинули на формування танцювального мистецтва Полісся та Волині, на характерні положення рук, голови, корпусу в танцях Полісся та Волині. Результати опрацювання необхідно записати в конспект.

Схема запису:

- Соціально – культурні, географічні та кліматичні фактори.
- Жанровий поділ танців.
- Особливості костюму.
- Елементи засобів виразності у танцях.

Тема 2. Стилiстичнi особливостi основних рухiв танцю «Буковинський парубоцький». Вивчення основних елементiв рухiв та методика викладання.

Напружений крок, тропiток з обертанням, крок з пiдбивкою, ковзкий крок з перемiною нiг, присядка гайдук - круч, високий пiдскок, дорiжка, присядка з пiдбиванням ноги. Лексичнi елементи, комбiнацiї з рухiв та постановка етюдiв.

Лексичнi елементи, комбiнацiї з рухiв та постановка етюдiв.

Завдання до самостійної роботи.

Вдосконалення виконавської майстерності танцювальних рухів танцю «Буковинський парубоцький».

Методичні рекомендації до самостійної роботи.

Під час роботи над виконанням рухів необхідно враховувати :

- Темп музичного супроводу
- Характер музичного матеріалу
- Характер та манеру виконання рухів танцю
- Основні положення рук, корпусу, ніг, голови.
- Методику виконання основних рухів
- Положення в парі
- Композиційну побудову танцю
- Малюнок танцю

Тема 3. Стилiстичнi особливостi основних рухiв танцю «Козак». Вивчення основних елементiв рухiв та методика викладання. Лексичнi елементи, комбiнацiї з рухiв та постановка етюдy.

Завдання до самостiйної роботи.

Вдосконалення виконавської майстерностi танцювальних рухiв танцю «Козак».

Методичнi рекомендацiї до самостiйної роботи.

Пiд час роботи над виконанням рухiв необхідно враховувати :

- Темп музичного супроводу
- Характер музичного матеріалу
- Характер та манеру виконання рухів танцю
- Основні положення рук, корпусу, ніг, голови.
- Методику виконання основних рухів
- Положення в парі
- Композиційну побудову танцю
- Малюнок танцю

Тема 4. Стилiстичнi особливостi основних рухiв танцiв «Голубка», «Тропотянка», «Березнянка», «Дуботанець». Вивчення основних елементiв рухiв та методика викладання.

Положення ніг, рук, голови, корпусу виконавців у парно-масових танцях. Повороти та оберти в парі на місці та з просуванням. Лексичні елементи, комбінації з рухів та постановка етюд.

Завдання до самостійної роботи.

Вдосконалення виконавської майстерності танцювальних рухів танців «Голубка», «Тропотянка», «Березнянка», «Дуботанець».

Методичні рекомендації до самостійної роботи.

Під час роботи над виконанням рухів необхідно враховувати :

- Темп музичного супроводу
- Характер музичного матеріалу
- Характер та манеру виконання рухів танцю
- Основні положення рук, корпусу, ніг, голови.
- Методику виконання основних рухів
- Положення в парі
- Композиційну побудову танцю
- Малюнок танцю

Список джерел

Боримська Г. Самоцвіти українського танцю / Г.Боримська— Київ 1974. — 115с.

Василенко К. Лексика українського народно - сценічно танцю / К. Василенко — Київ, 1996. – 49с.

Василенко К. Український танець / К. Василенко — Київ, 1997. – 68с.

Верховинець В. Теорія українського народного танцю / В. Верховинець Київ, 1990. – 75с.

Воропай О. Звичаї нашого народу / О. Воропай. Київ, 1993. – 474с.

Годовський В. Калина Полісся / В. Годовський – Рівне, 2001. – 120с.

Годовський В. Матеріали науково – теоретичної конференції /

В.Годовський. Рівне, 2002. – 50с.

- Голдрич О. Методика викладання хореографії / О. Голдрич – Львів, 2006. – 84с.
- Гуменюк А. Народне хореографічне мистецтво України / А. Гуменюк. Київ, 1963.
- Гуменюк А. Українські народні танці / А. Гуменюк. К., 1969. – 615с.
- Зайцев Є. Основи народно - сценічного танцю / Є Зайцев К., 1975.
- Зайцев Є. Колесниченко Ю. Основи народно – сценічного танцю / Є. Зайцев, Ю. Колесниченко – Вінниця, 2007. – 416с.
- Зубатов С. Основи викладання українського народно - сценічного танцю. / С. Зубатов. – Київ, 1995. – 133с.
- Капустін О, Задорська Л. Шалантух / О. Капустін, Л. Задорська Київ, 1966. – 15с.
- Полятикін М. Народні танці Волині і Волинського Полісся у записах Миколи Полятикіна / М. Полятикін. – Луцьк, 2005. – 108с.
- Самохвалова А. В. Вплив танцювальної культури міста початку ХХ ст. на розвиток народної хореографії села рівненського Полісся Другої половини ХХ ст. / А. Самохвалова. – Рівне, 2002. – 50с.
- Oskar Kolberg.- Dzieła wszystkie -1.36 - Wolyn.- Wroclaw-Poznan.1907
- Oskar Kolberg.- Dzieła wszystkie -1.55 - Rus Karpacka cz.L- Wroclaw-Poznan.1907
- Oskar Kolberg.- Dzieła wszystkie -1.57/ 1 - Rus Karpacka cz.II- Wroclaw-Poznan.1907
- Oskar Kolberg.- Dzieła wszystkie -1.57/ 2 - Rus Czerwona.- Wroclaw-Poznan.1907